

Проект!

**ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА
ТУРИЗМА В ОБЩИНА САПАРЕВА
БАНЯ 2024 - 2027**

СЪДЪРЖАНИЕ
НА ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В
ОБЩИНА САПАРЕВА БАНЯ 2024-2027

Въведение

1. Условия за развитие на туризъм в Община Сапарева баня

- Въведение
- Характеристика и оценка на туристическия потенциал на Община Сапарева баня
- Природни климатични условия
- Релеф
- Климат
- Води
- Минералната вода – основен ресурс за развитие на балнеотуризъм
- Биогенни ресурси (флора, фауна).
- Транспортна инфраструктура

2. Дейности в изпълнение на Програмата за развитие на туризма в Община Сапарева баня

- Роля на местната власт - подобряване на инфраструктурата, обслужваща туризма на територията на общината.
- Насърчаване развитието на малкия и среден бизнес в областта на туризма.
- Организационни мерки на Община Сапарева баня и успешно сътрудничество с местни туристически центрове и съвети.

3. Източници на финансиране.

- Общинския бюджет
- Такси от категоризация на туристически обекти по реда на чл. 69, ал. 3 от Закона за туризма.
- Туристически такси, събирани по реда на Закона за местните данъци и такси от туристически данък.
- Глоби и други имуществени санкции, наложени по реда на Закона за туризма.
- Средства от външни източници - фондове на ЕС, програми за финансиране на различните министерства и др.

Програмата за развитие на туризма в Община Сапарева баня се приема на основание чл. 11, ал.1 от Закона за туризма в съответствие с приоритетите на Настоящата стратегия и съобразно местни туристически ресурси и потребности. Програмата систематизира визията, стратегическите цели, приоритетите, специфичните цели, дейностите и проектите, чиято реализация ще води до утвърждаване на устойчиви схеми за развитие и управление на туристическите дейности. Програмата за развитие на туризма в Община Сапарева баня представлява платформа за съвместни действия на заинтересованите от туризма страни за усвояване на туристическия потенциал на общината. Програмата за развитие на туризма цели реализация на основните приоритети и цели за развитието на общината и е отворен и гъвкав документ, подлежащ на промяна, допълване и усъвършенстване, в отговор на възникнали нови потребности и в съответствие с променящите се условия, нормативна база и икономическа среда.

Програмата за развитие на туризма предвижда мероприятия за:

1. Изграждане и поддържане на инфраструктурата, обслужваща туризма на територията на общината, включително местните пътища, свързващи курортите с аерогари, жп гари и автогари, както и с паметниците на културата от историческото наследство;
2. Опазване, поддържане и развитие на зелените площи;
3. Реконструкция и модернизация на информационни туристически центрове и организация на информационното обслужване на туристите;
4. Реклама в страната и в чужбина на туристическите обекти, намиращи се на територията на общината.
5. Изграждане и поддържане на туристически обекти, които са общинска собственост или за които правото за ползване и управление е предоставено на общината.
6. Организиране на събития и мероприятия с местно и национално значение, които допринасят за развитието на туризма.
7. Провеждане на проучвания, анализи и прогнози за развитието на туризма в общината.
8. Взаимодействие и членство на общината в туристически сдружения и в съответната организация за управление на туристическия район.

1. Условия за развитие на туризъм в Община Сапарева баня

• Въведение

Туризмът е идентифициран като основен приоритет в развитието на общината и това среща широка подкрепа, както на обществеността, така и на местната и държавната власт. От съществено значение, е че в последните години туризмът е един от най-бързо развиващите се отрасли в националната икономика и бележи непрекъснат растеж. От друга страна, съществува благоприятна тенденция на увеличаване броя на чуждестранните туристи, интересувани се не толкова от традиционните форми на туризъм, колкото от тези, които предлагат запознаване с вътрешността на страната и традициите от миналото. Туристическите обекти на територията на общината могат да предложат на туристите впечатления, които ще ги накарат да се върнат отново тук.

Туристическите дадености са основополагаща предпоставка за развитието на туризма в Община Сапарева баня. Районът има богато разнообразие от природни забележителности, културни и исторически паметници, автентични традиции и обичаи и гостоприемно население, които са важна предпоставка за развитие на различни форми на туризъм. Съвкупността от това разнообразие прави Община Сапарева баня на второ място като предпочитана туристическа

дестинация в България, направено с онлайн проучване от Министерство на туризма през 2019 година.

Целта на програмата на първо място е да изясни и определи туристическия потенциал на територията на Община Сапарева баня и да конкретизира основните цели за развитието на туризма в общината.

- **Характеристика и оценка на туристическия потенциал на Община Сапарева баня**

Предвид географското си разположение, природните дадености и богатото си културно - историческо наследство община Сапарева баня разполага с висок потенциал за развитие на туризъм. Планините, горещите минерални извори, уникалните езера и водопади, естествената природа, чистата околна среда и благоприятния климат са основни ресурси за успешното развитие на този сектор в района. Великолепното съчетание от всички тези туристически ресурси характеризират Сапарева баня като „златна мина“ за развитие на комплексен туризъм акцентиращ върху балнеологията: планински ски туризъм, екотуризм, маршрутно познавателен, културен и религиозен, лечебен и спа туризъм, конен туризъм и екстремен туризъм.

Административен, стопански и културен център на общината е град Сапарева баня. Урбанистичната структура се характеризира с пет селища - град Сапарева баня, селата Сапарево, Овчарци, Ресилово и село Паничище. Местоположението на община Сапарева баня до голяма степен определя малкия брой населени места и тяхното разположение в близост до общинския център. Специфично за общината е относително равномерното разпределение на жителите в отделните населени места.

По данни на Националната база към март 2024 г. населението общо за община Сапарева баня наброява 7 206 жители. Около 45% от населението на общината е съсредоточено в град Сапарева баня – 3 943 жители, а останалата част в селата: Овчарци – 923 жители, Ресилово – 1187 жители, Сапарево – 1145 жители, а най-малкото село Паничище – 8 жители.

- **Природно климатични условия**

Общината е разположена в северното подножие на Рила планина в Югозападна България и 1/3 от територията ѝ попада в пределите на създадения през 1992 г. Национален парк „Рила“. Разнообразните форми на планинския релеф - полегатите склонове на Кабулския дял на Северозападна Рила, долините на р. Джерман и р. Горица, циркусите с прочутите Седем рилски езера, троговите долини и челни морени, са благоприятна среда за различни рекреационни дейности – планински и екотуризм, ски спортове, езда. Основните курортно-туристически бази в общината са се обособили в районите около град Сапарева баня, село Паничище и високата част на планината.

Община Сапарева баня привлича почитателите на природни забележителности, чиста екологична среда с богати възможности и избор в областта на отдиха и туризма, балнеотуризма, планинския, културния туризъм, екотуризма и зимните спортове.

Туризмът е важен, приоритетен отрасъл за развитието на местната икономика в Сапарева баня и предвид нарастващото търсене, следва да се работи целенасочено към обособяване на конкурентноспособен уникален целогодишен туристически продукт.

Изграждането на съвременни условия за туризъм и балнеология ще провокират създаването на нови туристически продукти и изграждането на обслужваща туризма инфраструктура. Това ще генерира създаване на икономическа активност, при което се очаква още повече малки

семејни фирми в областта на обслужването - хотели, къщи за гости и ресторанти, производство на сувенири да получат поле за развитие. С оглед наличието на минерална вода и планина, и че балнеоложкия (лечебен) СПА туризъм продължава да е независим от сезонност, а с. Паничище също предлага условия за четирите сезона в туризма (ски, религиозен, маршрутно познавателен, екстремн туризъм), постоянната заетост ще се повишава.

• Релеф

В природния ландшафт на община Сапарева баня, преобладаващ е планинският релеф, където се открояват стръмните склонове на Кабулския дял на Северозападна Рила към гр. Сапарева баня и с. Овчарци и ниската планинска верига със заоблени и лесно достъпни склонове на Верила, с дълбоко врязаните долини на реките Джерман и Горица, както и циркусите на Седемте рилски езера. Също така се включва равнинна част от Дупнишката котловина. Сапарева баня попада на една от разломните линии, пресичащи Краището, в резултат на което са се появили минералните извори в града.

Надморската височина в общината варира в големи граници от 600 до над 2700 метра, което е причина за разнообразния физикогеографски облик на общината. Високите планински части имат огромен потенциал и са изключително ценен ресурс за развитието на редица зимни спортове, планински, както и здравен туризъм. Разреденият въздух при висока надморска височина се използва за професионална подготовка при спортисти, които се целят към високо спортно майсторство, както и при хора с белодробни заболявания и проблеми с дихателните пътища.

Географското положение на общината, транспортната достъпност, разнообразният релеф, както и минералните водни ресурси, благоприятстват развитието му като обособена туристическа дестинация, отличаваща се с конкурентен туристически продукт в областта на планински ски туризъм и алпинизъм, балнео туризъм, еко туризъм, селски и културен туризъм, конен и спортен туризъм.

• Климат

В климатично отношение района на Община Сапарева баня попада в умерено-континенталната климатична подобласт на Европейско-континенталната климатична област. Континенталният характер на климата проличава в годишния ход, както на температурата, така и на валежите. Климатът във високите части югоизточно от Сапарева баня до местността „Паничище“ е специфичен планински климат, който с покачването на надморската височина от „Паничище“ – става много влажен и студен. В тази част максималните валежи във влажни години са над 1000 мм на кв.м., с два максимума - през декември и юни.

Територията на общината се характеризира висока надморска височина, северно изложение на склоновете и това благоприятства натрупването и задържането на дебела снежна покривка. В района е измерена най-дебелата естествената снежна покривка в България, при хижа „Скавица“.

• Води.

Сапарева баня се гордее, както със своята кристално чиста и ледена планинска вода за пиене, така и с уникалната си минерална гореща вода.

Уникалното съчетание от топли минерални извори и планинска изворна вода обуславя района като уникална туристическа дестинация. Водните запаси, които се формират в границите на Рила планина са най-важният ресурс, който може се използва за развитие на туризъм, както в

общината така и в региона. Първото име на планината Рила е дадено от траките. Те са я кръстили Доункас, което на техния език означава „планина с много вода“. По-късно славяните я наричат Роула, означаващо същото – „Водната планина“. Рила планина е важен хидроложки възел с изключително голям хидроенергиен потенциал, представляващ около 1/4 от целия потенциал на страната.

Освен с изворната вода, Сапарева баня е изключително богата и на термални води. Водите на топлите минерални извори са най-богатите по съдържание на сероводород в България. /15,5 мг на 1 л. вода/. Минералната вода в Сапарева баня спада към групата на специфичните. Температурата при нейния извор е 103 °С. Характеризира се като хипертермална, сулфатно-хидрокарбонатна, натриево, флуорна, силициева и сулфидна с обща минерализация – 678 мг./л. Сапаревобанската минерална вода е бистра, безцветна, с мирис на сероводород.

Символът на Сапарева баня - горещият минерален извор Гейзера е с най-горещата минерална вода на Континентална Европа - 103 °С. Кипящият воден стълб се е превърнал в туристическа емблема на града.

С уникалните си природни богатства община Сапарева баня използва пълноценно потенциала на горещите минерални води, което е благоприятна предпоставка за развитието на здравен, спа и балнео туризъм. Водите се използват за нуждите на Специализираната болница за рехабилитация в гр. Сапарева баня/балнео санаториум/, отопление на сградата на СУ „Христо Ботев“, ДГ „Света Анна“, градска поликлиника, сградата на читалище „Просветен лъч – 1905“ и сградата на общината, останалата част се разпределя към частния сектор, работещ в сферата на балнеологията и спа релаксацията.

На територията на общината се намират две термални зони - източна и западна, отстоящи една от друга на 250 - 300 м. С Решение № 25/02.02.2011 година на МОСВ е безвъзмездно предоставено за ползване находището на минералната вода - "Сапарева баня" гр. Сапарева баня, което е изключителна държавна собственост. За находището има утвърдени експлоатационни ресурси със Заповед № РД-1062/25.11.2021 година на Министъра на околната среда и водите, съгласно която утвърдените ресурси от сондаж 1ХГ са 14,28 л/сек, а на КЕИ „Галерията“ са 1,33 л/сек. Към настоящият момент е изграден и въведен в експлоатация „Резервоар за минерална вода и довеждащ и отвеждащ водопровод“ от който са запазени с минерална вода ползватели, в качеството им на титуляри по разрешителни за водовземане от минерална вода от находище на минерална вода „Сапарева баня“, община Сапарева баня, гр. Сапарева баня.

През последните години в Сапарева баня се изградиха и редица големи Спа хотели и къщи за гости, които разполагат със собствени Спа центрове и басейни, предлагащи извършването на оздравителни, подмладяващи и релаксиращи процедури с чудатата вода. В тази връзка от момента на предоставяне на правото на ползване на община Сапарева баня до края на календарната 2023 година има приети 53 броя решения на Общински съвет гр. Сапарева баня за предоставяне за ползването на минерална вода.

Община Сапарева баня е признавана през годините като утвърдена балнео община и през 2016 година достига трето място в категория „Балнео и спа община в България“, като се нарежда след Велинград и Поморие.

В Специализираната болница за рехабилитация, успешно се лекуват заболявания на;
- Опорно - двигателен апарат (артрити, артрози, възпалителни и дегенеративни заболявания на ставите, травми, състояния след счупвания, болест на Бехтерев, подагра и др.);

- Периферна нервна система (дискови хернии, дископатии, полиневропатии, възпаления на нервните коренчета и плексоси);
- Отравяния със соли на тежки метали (олово, манган и други);
- Възпалителни заболявания на женските полови органи (аднексити и стерилитети);
- Заболявания на кожата (псориазис, дерматити и др.);
- Горни дихателни пътища (синусити, фарингити, трахеити и др.)
- Поражения на централната нервна система - рехабилитация след мозъчни инсулти.

Рехабилитационната болница предлага възможност за профилактика, лечение и релакс на открито. Минералния плаж с един басейн, минерални души, игрище за плажен волейбол и снек бар, разположен в парковата ѝ зона е привлекателно място за жителите и гостите на гр. Сапарева баня, в летните горещини.

„Аква клуб Котвата“ - от лятото на 2011 година е действащ на открито нов комплекс, който налага нов и различен подход в изграждането на басейни. Комплексът се състои от 3 големи басейна, контрастни басейни с гореща и студена вода, три детски басейна, които привличат с оригиналната си форма и разделението си на две дълбочини, в зависимост от възрастта на децата. Детска площадка с пясъчник и съоръжения за игра, в непосредствена близост, за удобство на родителите. За любителите на СПА релаксацията и възстановяването са осигурени четири джакузита с хидромасажни дюзи, едно от които е със солена вода, хидромасажни легла. Двете каменни топила, с температура на минералната вода до 40 градуса, се използват като ефикасен метод за засилване на кръвообращението и имат благоприятно въздействие върху периферната нервна система, централната нервна система, заболявания на опорно-двигателния апарат, гинекологични заболявания, заболявания на кожата и на горните дихателни пътища и други.

СПА центърът се намира в непосредствена близост до Аква клуб „Котвата“ и е изграден на мястото на старата минерална баня в града, като при реконструкцията е запазена външната фасадна част. Той представлява модернизирана и реновирана сграда, която предлага всички съвременни удобства за възстановяване и релакс. В буквален превод от *Sanus Per Aquam* (СПА) означава здраве чрез вода. Тя е основният източник на живот и еликсир, който ободрява, освежава, подмладява и лекува. Водата изчиства тялото от отрови, засилва притока на кислород, ускорява кръвообращението и прави кожата сияйна и блестяща. СПА центърът е на две нива, като за удобство на посетителите във фоайето на комплекса се намира рецепция, където може да получите информация за всички процедури и услуги.

Минерален комплекс „Плъжъ и къмпинг 7 Lakes“ - Съчетанието на къмпинг с лечебни минерални води е перфектната рецепта за наслада и удоволствие от най-високо ниво. В 7 Lakes Camping ви очаква релаксиращ оазис за малки и големи: три външни басейна, сауна и джакузи с минерална вода, допълнени от шок басейн с чиста студена планинска вода. Големият басейн, подходящ за възрастни, е с дълбочина между 140см и 240см. Проектиран с полуолимпийски размери (25x12,5м) и предлага пет коридора за плуване. Средната температурата на минералната вода е около 32С°. Работи само през летния сезон (юни-септември). Средният по големина басейн е с размер (12x8м) и дълбочина между 90см и 120см. Разполага с два струйника за масаж и фонтан. Благодарение на монтираната на дъното гейзерна система се генерират много мехурчета, които осигуряват прекрасен релаксиращ масаж за краката. Температурата на минералната вода е между 34-36С.

Малкият басейн за деца се намира до този за възрастни и е дълбок между 40см и 60см. Детски атракциони като гъбка, разпръскваща вода, пързалка и обособена част за най-малките –

бебетата, допринасят за безкрайна водна веселба. Температурата на водата в този басейн варира между 34-36С°. Работи само през летния сезон (юни-септември). Зоната около басейните предлага обширен тревен терен за почивка и слънчеви бани с около 400 удобно разположени шезлонги с чадъри, от които можете да съзерцавате божествената природа. Осем външни душа, съблекални с тоалетни и бани, красива дървена сауна за удоволствие през зимните месеци, както и летен бар са на разположение за комфортното ви преживяване.

Плувно развлекателен комплекс „АКВА ЗОН“ - Плувно-развлекателен комплекс „Аква зон“ разполага с минерален басейн за възрастни, минерален басейн за деца, голямо джакузи с минерална вода, мъжка и дамска съблекалня, душеве с топла вода, открит бар и ресторант.

Rila Rock SPA Complex & Restaurant – се намира в подножието на Рила планина, над град Сапарева баня, по пътя за планински комплекс Паничище. Тук ще се насладите на топлата вода от минерални басейни, Римска баня и сауна с различни терапевтични ефекти и аромати. СПА-комплексът разполага с пет басейна, три парни бани и четири сауни, релакс-зона, отделно обособени мъжки и женски съблекални.

В центъра на гр. Сапарева баня има изграден покрит плувен басейн към средно училище „Христо Ботев“, даващ възможност на учениците да провеждат занятия по плуване. Басейнът е отворен, и за външни лица след приключване на ученическите занятия.

• Биогенни ресурси (флора, фауна).

Ниската част от терена на община Сапарева баня, попада в Долния равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори. Растителните формации са главно от зимен дъб, благун, цер, космат дъб, келяв габър, клен, мъждрян и съпътстващата ги храстова растителност.

По-високата част от територията на общината е в Средния планински пояс на горите от бук и иглолистни дървесни видове. Тук са формирани различни чисти и смесени насаждения от бял бор, смърч, ела и бук. В новосъздадените култури са внесени и някои дървесни видове - зелена дугласка ела, лиственица и веймутов бор.

Най-високата част от територията на общината е разположена във високопланинския пояс. Тази територия е заета главно от клекови формации и мурово-смърчови насаждения. Тук се намират субалпийските и алпийските високопланински пасбища и ливади. Тази част от територията на общината попада в Национален парк „Рила“ и има защитни и ландшафтни функции.

В горските площи, които съставляват над 50% от територията на Община Сапарева баня, преобладаващ е процентът на иглолистните гори. Доминират смърчът, елата, белият и черният бор, но има и дъб, и бук. В района на Рилските езера са разпространени клековите гори и сибирската хвойна, както и бялата мура в резервата „Скакавица“.

За планинските участъци са характерни редки растителни видове, защитени от закона и включени в „Червената книга на България и на Европа“: рилско подрумче, жълта тиква, рилски ревен, златиста кандилка, българско омайниче, рилска иглика, кръглолистна росянка и др.

Фауната на територията на общината е изключително богата на бозайници, влечуги, птици, земноводни и водонаселяващи видове. Срещат се редки и защитени животни - балканска дива коза, вълк, мечка, златка, смок, алпийски тритон, скален орел, скалолазка, чучулига.

Езерните и речните води се обитават от различни видове риби, включително планинска пъстърва.

Природни обекти:

- В общината се намира най-горещият минерален извор в България и континентална Европа – „Гейзер-фонтан“ с температура на водата 103° С градуса, изригващ естествено в близост до центъра на града.

- «Седемте рилски езера» - Прочутите не само в България, но и в почти цял свят са група ледникови езера, стъпаловидно разположени в най-високата част от територията на общината в един от най-големите рилски циркуси. Мястото е най-посещаваната лятна планинска дестинация в България.

- Водопад «Горица» - един от седемте Овчаренски водопада, намиращи се в северното подножие на Рила планина на 900 м. надморска височина с височина на водния пад 39 метра и е най-ниско разположеният водопад в РИЛА планина.

- Водопад «Скакавица» - с височина на водния пад 70 м. на 1750 м надморска височина, което го определя като един от най-високо разположените водопади в България.

- Природен феномен - Безоточно езеро «Паничище» - единственото безоточно езеро в България, най- ниското разположеното езеро в Рила планина, на 1350 метра надморска височина сред красиви и свежи иглолистни гори, с дълбочина 4 метра и големина 12 дка площ. Езерото има форма на паница, от където идва и името му, на местността и планинския курорт - Паничище. Мястото е уникално с продължително слънцегрееене.

- Природен феномен - «Обесен камик» - намира се в Лакатишкият дял на Рила - планина. Обесен камик представлява голяма скала с кълбовидна форма, която „стои“ на скална основа на съвсем малка опорна площ и надвесен над дълбоката тектонска долина на река Джерман. Прородния феномен „Обесен камик" е конгломерат от брекча - споени дребни частици, образувани от изветрителните процеси. За района на Обесен камик, връх „Св.Дух" и седловината до Урсус вада се казва, че се намира заоблен чакъл. Валуните на този чакъл са предимно от гранит, рядко от кварц, с диаметър от 20 до 50 см.

- Вековен дъб при параклис „Св.Георги" с. Сапарево - 400 годишен дъб от времето на Австро-турската война /края на 17 и първата половина на 18- век/.

- Живописните долини на реките Джерман, Горица и Скакавица.

Екопътеки и туристически маршрути

- Екопътека "Валявица" - По пътя на живата вода;
- Екопътека «Горица» до Овчарченския водопад и Соколов изглед;
- Туристически маршрут: манастирчето „Пророк Св. Илия”;
- Туристически маршрут: Квартал Гюргево - Манастирчето „Св. Стефан" -Ръжана;
- Европейски туристически маршрут Е-4 - село Клисуре - Ковачката чешма - Седловината вада - хижа „Ловна”;
- Туристическа пътека с. Сапарево - Манастирът „Свети Стефан" с аязмо -природен феномен « Обесен камик» - хижа „Пионерска" - Паничище;
- Пътеката на религиозния туризъм - свързваща манастира «Покров Богородичен» в с. Ресилово, старинните църкви в с. Овчарци и «Св. Никола» в центъра на Сапарева баня, манастирите «Св. Стефан» над кв. Гюргево и «Св.Архангел Михаил» над с. Сапарево;
- Туристически маршрут: Сапарева баня – река Джерман – Езерището – Човешката глава – хижа Пионерска – водопад Скакавица;

- Туристически маршрут: Сапарева баня – Попова ливада – параклис Св. Тодор.
- Туристически маршрут: Паничище, м. Зелени преслап – Карабунар Ташмандра - връх Кабул и обратно /подходящ и за конен туризъм/;
- Туристически маршрут: Паничище – хижа Скакавица – Скакавишки водопад;
- Туристически маршрут: Паничище – хижа Рилски езера – Раздела – в. Мальовица - х. Мальовица;
- Туристически маршрут: Паничище – хижа Рилски езера – Раздела – в. Мальовица – Рилски манастир;
- Туристически маршрут: „Гейзер-фонтан” 103°C, гр. Сапарева баня – Посетителски информационен център, гр. Сапарева баня – Овчарченски водопад „Горица”, с. Овчарци – „Соколов изглед”.
- Туристически маршрут: „Гейзер-фонтан” 103°C – гр. Сапарева баня – Оброчище „Света вода – „Пътека на здравето” – параклис „Света Петка” гр. Сапарева баня – екопътека „Валявица” – природен феномен безотточно езеро ”Паничище”, с. Паничище.
- Туристически маршрут: „Гейзер – фонтан” 103°C – гр. Сапарева баня – Църквата „Свети Никола” гр. Сапарева баня – Поречието на р. Джерман – Параклис – „ Св. Петър и Павел”.
- Туристически маршрут: Църквата „Успение на Света Богородица” с. Сапарево – църква „Св. ВМЧК Георги Победоносец”, гр. Сапарева баня /кв. Гюргево/ – Средновековна църква „Свети Никола” гр. Сапарева баня.
- Туристически маршрут: Стара турска баня "Парилото" – Източна порта на древен град „Германея”.
- Туристически маршрут: Параклис „Успение Богородично” гр. Сапарева баня – църква „Рождество Богородично” гр. Сапарева баня – Църква „Св. Четиридесет мъченици” гр. Сапарева баня – Параклис „Св. Петър и Павел” с. Сапарево - параклис „Свети Георги” с. Сапарево.
- Туристически маршрут: Църквата „Св. ВМЧК Георги Победоносец”, гр. Сапарева баня /кв. Гюргево/ – манастир „Св. Стефан”, гр. Сапарева баня /кв. Гюргево/.
- Туристически маршрут: Овчарченски водопад „Горица” с. Овчарци - Църква “Св. Йоан Богослов”, с. Овчарци - Ресилевски манастир „Покров Богородичен”.
- Туристически маршрут: „Гейзер-фонтан” 103 °C гр. Сапарева баня – природен феномен безотточно езеро ”Паничище”. – Посетителски информационен център към “Национален парк Рила” с. Паничище – църква „Свети Иван Рилски” с. Паничище.
- Туристически маршрут: „Гейзер – фонтан” 103°C гр. Сапарева баня – Седемте рилски езера.

За конен туризъм:

- Паничище - хижа Пионерска - Обесен камик;
- Гр. Сапарева баня - Св. Стефан, кв. Гюргево, гр. Сапарева баня;
- Гр. Сапарева баня - параклис Св. Петър, с. Сапарево;
- Гр. Сапарева баня – „Овчарченски водопад”, с . Овчарци;
- Гр. Сапарева баня – параклис Св. „Георги” с. Сапарево.

• **Транспортна инфраструктура**

Община Сапарева баня е разположена на територия от 180,8 кв. км, представляваща 5,93 % от територията на Кюстендилска област (3051 кв. км), докато общинските пътища и тези от републиканската мрежа представляват около 3,04 % от общата дължина на пътната мрежа на територията на административната област (1216 км). Общата дължина на общинската пътна мрежа е 57 км, от които второкласен път с дължина 15 км, четвъртокласни пътища с дължина 22 км и местни пътища с обща дължина от 20 км. Този дисбаланс е породен от планинския релеф и малкото населени места, които се обхващат от пътната мрежа.

Важно предимство на разположението на общината е относителната близост и добри транспортни връзки със столицата София и областния център Кюстендил, както и границата с икономически добре развитата община Дупница.

Достъпът до Общината с лек автомобил (автобус) се осъществява бързо и лесно по пътищата от републиканската пътна мрежа по няколко начина:

- чрез международният път Е-79 (София - Кулата) в по-голямата си част магистрала, републикански път II - 62 Дупница - Самоков, посредством трикилометров четвъртокласен, четирилентов път - Сапарева баня;

- чрез третокласен път 6204 Дупница – Самораново - Ресилово - Овчарци - Сапарева баня - Сапарево - II-62 Дупница - Самоков.

Четвъртокласен път осигурява връзката между главния път II - 62 и гр. Сапарева баня, който е реконструиран и рехабилитиран, две платна, четири ленти. Преасфалтирани и реконструирани са всички главни улици в общината осигуряващи достъп до главните пътища и към курортно селище Паничище.

Бърз и лесен достъп по шосе до село Паничище и х. Пионерска се осъществява от четвъртокласният път 62084 Сапарева баня - Паничище - х. Пионерска, който е реконструиран и рехабилитиран. Той е с добра пътна настилка, габарит и пропускателна способност, което е гаранция за удобство, безопасност и сигурност по време на пътуване.

Пътищата от общинската пътна мрежа се поддържат целогодишно в добро състояние. Сравнително добре поддържаната транспортна инфраструктура благоприятства развитието на района като туристическа дестинация и позволява увеличаване на туристопотока.

• **Културно - историческо наследство.**

Тези ресурси, за разлика от природните, са продукт на човешката дейност. Основна мотивация на туриста за избор на такава дестинация е желанието му за опознаване на местната история, бит и култура. Културните и историческите паметници представляват обекти и събития с неприроден характер, които се явяват непосредствена цел за пътувания. Те имат главно познавателен, а по-рядко рекреативен ефект. За тяхното въздействие не е характерна сезонност. Свързват се с такива видове действия като маршруто-познавателен, конгресен туризъм, пътуване заради развлечение, спортни събития и др. Опознаването на историческите и културни обекти като правило не изисква голям разход на време, като туристите, привлечени от тях се характеризират с по-широки интереси, по-висока култура и сложна диференциация на предпочитанията. Културно-историческите туристически ресурси са характерни за селищната среда, като за тях е характерна пунктовата локализация. За разлика от природните ресурси, те нямат възстановителна способност. Повечето антропогенни обекти за туризма се отъждествяват с недвижими обекти, но все пак при

този тип ресурси има известна еластичност, като например част от историческите паметници се пренасят и концентрират в музеи и изложби извън мястото на локализация.

Ежегодно в културния календар на Сапарева баня се включват много традиционни и нови празници и развлекателни събития. Провеждат се и традиционни кукерски празници на 1 януари всяка нова година и конни надбягвания на Тодоров ден.

Антична Германея намирала се е на територията на днешния град Сапарева баня, чието име на езика на траките означава "гореща вода". В римско време това селище прераства в град (края на II век - началото на III век). Според К. Иречек, Германея е един от главните градове на провинция Средиземномарска /вътрешна/ Дакия, заемаща място между Сердика и Пауталия. След римското завоевание (I век след Христа), селището се превръща в укрепен град. Оттук минавал най-важния път свързващ Тракия с Македония. Пътят се виел през долината на Марица, северните склонове на Рила, Германея и долината на Струма за Солун, с разклонение при Дупница за Пауталия /днешен Кюстендил/ и Скопие. Градът, простиращ се на голяма територия, бил изключително богат и просъществувал през цялото време на римското господство по нашите земи. Крепостта на Германея била възстановена от византийския император Юстиниан Велики през VI век. Германея /дн. Сапарева баня/ е родното място на Велизарий – бележит пълководец на император Юстиниан – 527 - 565 г. Археологическите разкопки установяват територията на укрепената част на Германея. През II век по времето на император Марк Аврелий, градът е защитен с крепостна стена. Крепостта има четириъгълна форма с четири порти, флакирани с по две четириъгълни кули. В началото на VI век по времето на Юстиниан I, укрепителната система на града е подновена и усилена. Изградена е втора долепена до първата стена. Във вътрешността на град Германея са разкрити части от правоъгълни сгради и помещения. През 1911 г. акад. Гаврил Кацарав разкрива подова мозайка на ранновизантийска базилика. Разкритите оброчни плочки на Асклепий, Хигия и Телесфор, Тракийския конник и Трите нимфи, показват почитането на тези божества на територията на Германея. В района на минералните извори, както доказват множеството археологически находки, в древността е имало светилище, издигнато в чест на Асклепий. То придобило много голяма популярност в древността поради лечебната сила на извиращите там минерални води, за което говорят и множеството надписи по култови предмети и оброчни плочки на различни божества с посвещения на Асклепий. От античното светилище при Сапарева баня произхожда и една оброчна плочка на Трите нимфи. Изображенията на Трите нимфи много често се срещат край минерални извори, усвоени от римляните и устроени като бани с лечебна цел за граждани и воители. Днес останките на този град лежат под Сапарева баня. В мазето на санаториума /дн. Специализирана болница за рехабилитация/ се намират масивните римски зидове, а изпочупени и цели амфори покриват пода. Близко до санаториума, преди входа му в ляво, огромните каменни блокове напомнят, че тук е източната порта на града. А в двора му се намира западната порта. Древна Германея е разорена в края на VI век поради славянски нашествия на Балканския полуостров. През тези бурни времена, когато много градове, реки и местности сменят имената си с нови славянски, името на Германея не се променя. Под това име тя е включена в пределите на славянобългарската държава през 809 г. по времето на хан Крум. Археологически разкопки установяват, че върху развалините на антична Германея са се заселили нашите прадеди славяните. По време на османското господство, Германея, някогашният главен град на Средиземноморска Дакия, а през 1153 г. познат като "Великолепен град", е превърнат в най -

обикновено село от ориенталски тип. Районът е превърнат в селскостопански с направление овцевъдство, което обслужва нуждите на турската армия и градското турско население.

Демографските промени в района, с притока на нови заселници, водят до нов икономически и политически подем. За първи път в Дупнишко, в село Сапарево, се създава еснафско взаимоспомагателно сдружение, а през 1864 г. и първото мелиоративно съоръжение в България - Сапаревската вада, дълга 14 км, чрез която се прехвърлят част от водите на река Черни Искър към Сапарево и Сапаревското поле. През същата година се построява и най-голямата черква за времето в Горно поле – „Успение на Света Богородица”.

- Праисторическото селище Кременик - в местността Кременик са открити много археологически находки, доказващи, че там животът не е прекъсвал от ранния през средния и късния неолит. Първите обитатели на праисторическото селище са дошли от долината на Струма и са носители на една от най-древните цивилизации в Европа. Те се установяват тук, привлечени от великолепните условия за живот, богатите на дивеч места, добре защитени и непосредствена близост до изворна и течаща вода. Култовите фигури и богатата колекция от идолна пластика от разкопките при Кременик разкриват много разпространения по нашите земи култ към плодородието, към богинята – майка, но и нови и малко познати страници от мирогледа на най-древните обитатели на територията на общината.

- Парилото - стара турска баня и пералня съществувща и до днес. При изкопни работи в местността Парилото през 1915 г. е открит стар римски каптаж. Той представлява стъпаловидна кръгла шахта, стесняваща се в дълбочина, като калаени тръби отвеждали водата от каптажа.

Община Сапарева баня има много добре развита културна инфраструктура, изпълнен със събития културен календар и богато културно-историческо наследство под формата на недвижими паметници на културата, които са предпоставка за развитие на културен туризъм.

Територията на общината е богата на църкви, параклиси и манастири, също добра предпоставка за развитие на религиозен и поклонически туризъм.

Църкви и манастири

гр. Сапарева баня

- Средновековна църква „Св. Никола" в гр. Сапарева баня
- Църква „Св. Четиридесет мъченици" в гр. Сапарева баня
- Църква „Рождество на Пресвета Богородица" гр. Сапарева баня
- Църква „Успение на Света Богородица" гр. Сапарева баня
- Църква от Възрожденската епоха в м. „Оброк на Св. Тодор"
- Църква „Св. ВМЧК Георги Победоносец" в кв. Гюргево, гр. Сапарева баня
- Манастир „Свети Стефан", кв. Гюргево, гр. Сапарева баня,
- Православен храм «Св. Йоан Рилски» с. Паничище, община Сапарева баня

с. Сапарево

- Манастир „Св. Архангел Михаил", с. Сапарево
- Средновековна църква „Св. Николай", с. Сапарево
- Възрожденска църква „Успение Богородично", с. Сапарево
- Параклис "Св. Георги", с. Сапарево, с. Сапарево
- Параклис «Св.Петър и Павел», с. Сапарево
- Параклис «Св.Илия», с. Сапарево

- Параклис «Св. Троица», с. Сапарево

с. Овчарци

- Църква «Св. Йоан Богослов», с. Овчарци
- Параклис „Света Богородица”, с. Овчарци

с. Ресилово

- Църква Св. „Никола Летни", с. Ресилово
- Ресиловски манастир „Покров Богородичен", с. Ресилово

Освен изброените параклиси, църкви и манастири има и още други параклиси и оброчища, разположени като пръстен около населените места в общината, в подножието на планините Рила, Верила и Краище.

2. Дейности в изпълнение на Програмата за развитие на туризма в Община Сапарева баня. Цели и приоритети:

- Главна цел на програмата е постигане на устойчиво развитие на туризма в Община Сапарева баня, разнообразяване на туристическите услуги в общината, базирани на специфичното природно и културно наследство;
- Подобряване и изграждане на инфраструктурата, обслужваща туризма на територията на общината;
- Ремонт и текуща поддръжка на местните пътища, свързващи туристическите забележителности на общината с транспортните центрове;
- Поддръжка на паметниците на културата и другите обекти на историческото ни наследство;
- Рехабилитиране на информационен център за маркетинг, реклама и обслужване на туристите с цел повишаване на интереса и подобряване на информираността за съществуващия туристически потенциал и предлаганите продукти в общината;
- Разумно използване на природната среда при създаването на условия за отдых и развлечения на жителите и гостите на общината, съчетано с опазване на природата и съхраняване на биоразнообразието;
- Насърчаване развитието на малкия и среден бизнес и разкриване на нови работни места в сферата на туризма. Осъществяване на професионално обучение с цел повишаване на квалификацията и изграждане на нови умения на заетите в туристическия бизнес;
- Поддържане на Древен град Германея - достъпен обект за посещение от туристите;
- Определяне на търговски петна с цел извършване на търговска дейност;
- Възстановяване, реставрация и социализация на паметници на културата;
- Разширяване на пистите в с. Паничище;
- Увеличаване и поддържане на зелените и цветни площи по главната улица на гр. Сапарева баня;
- Поддържане маркировката на пешеходните туристически маршрути;
- Хигиенизиране и поддръжка на озеленените площи и декоративната растителност в обектите за обществено ползване, улици и площи съвместно с гражданите;
- Засилване ролята на маркетинговите проучвания и осигуряване на адекватна, навременна и достоверна пазарна информация;

- Развитие на висококачествен туристически продукт в областта на лечебния, балнео и СПА туризъм;
- Повишаване квалификацията на кадрите;
- Разширяване диапазона на допълнителните услуги в пакет с основните;
- Предлагане на здравни програми като част от цялостната туристическа развлекателна програма;
- Маркетингово проучване на туристите за удовлетвореността от предлагания туристически продукт в община Сапарева баня;
- Изработване на пътеводител за Сапарева баня, Паничище и Рилските езера;
- Провеждане на рекламни мероприятия - участие в изложения, борси и семинари, интернет представяне на възможностите за туризъм;
- Запознаване на специалистите в бранша /туроператори, туристически агенции и журналистически турове/ с предлагания туристически потенциал на общината и възможностите за практикуване на различните видове туризъм;
- Изработване на карта, заснемане и опис на недвижимите културни паметници;
- Актуализиране и изработване на нови рекламни материали – рекламни клипове, карти, брошури, проспекти и др. Изработване на туристически сайт и приложение за инсталиране на мобилни устройства с Android и Iphone, представящи туристическите обекти чрез снимки, клипове, синтезирана информация и карти с маршрути и координати;
- Подготовка, издаване и разпространяване на рекламна информация за паметниците;
- Разработване на цялостна информационна система и поставяне на указателни табели за местонахождението на природните, културно-историческите и туристически обекти в общината;
- Оптимизиране на on-line/дигиталното представяне на община Сапарева баня/- Онлайн рекламата е най-бързо развиващият се вид реклама, както в световен мащаб, така и в България. Предвид текущата ситуация, онлайн комуникацията се превръща в най-подходящия инструмент за реклама. Община Сапарева баня ще продължи да се фокусира на онлайн маркетинг, като ще рекламира града като целогодишна туристическа дестинация;
- Популяризиране на културно-историческото ни наследство с цел развиване на културния туризъм;

ПРОЕКТНА ПРОГРАМА, ВКЛЮЧВАЩА ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЗАЛОЖЕНИТЕ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

1. Строителство, реконструкция и рехабилитация на улична мрежа, тротоари, съоръженията и принадлежностите към тях в община Сапарева баня.
2. Реконструкция на парк „Николай Хайтов“ в гр. Сапарева баня – част II.
3. Изграждане на Еко пътека "Валявица" II.
4. Оформяне на градска централна част - пешеходна зона.
5. Покритие на сграда за обществено обслужване с предназначение Амфитеатър „Гейзера“.
6. Експозиционна сграда „За културно историческо наследство“, в гр. Сапарева баня.
7. Ремонт и модернизация на сграда за обществено обслужване с предназначение „Художествена галерия“, гр. Сапарева баня.

8. Концепция за интегрирани териториални инвестиции (КИТИ) - „Община Самоков, община Дупница и община Сапарева баня в подкрепа на устойчивото териториално развитие, развитие на човешките ресурси и на туристическия потенциал на региона.
9. Концепция за интегрирани териториални инвестиции (КИТИ) - Областна администрация Кюстендил, община Кюстендил, община Сапарева баня в подкрепа (програма “Околна среда”, „Развитие на човешките ресурси”, “Развитие на Регионите”- мерки култура, спорт, туризъм), сдружение „Чиста Струма“, „УНИТРЕЙД“ 2001 ООД.
10. Проект „Културен и екотуризм в икономиката на преживяванията“- Общата цел на проекта е да допринесе за подобряване на регионалния туристически продукт в областта на екологичния и културен туризъм, чрез изграждане на приключенска и фестивална инфраструктура
11. Проект „Устойчив туризъм в Икономика на преживяването - Проектът включва: Ремонт на едноетажна сграда за обществено обслужване с предназначение „Посетителски информационен център“; Доставка на оборудване за презентации и виртуална реалност; Доставка на офис и посетителско оборудване и обзавеждане; Разработване на обща маркетингова стратегия за устойчив туризъм в трансграничния регион, базирана на икономиката на опита; дейности по управление на проекти, комуникация, видимост.

Източници на финансиране

Подходящият подбор на общински инвестиционни проекти е от съществено значение за насочване на ограничените финансови ресурси за най-приоритетните нужди. Това е особено важно и заради повишените изисквания за изграждане на устойчива инфраструктура с ниски емисии в условията на строги финансови ограничения, наложени за изпълнение на критериите за присъединяване към еврозоната.

Средствата необходими за реализация на Програмата за развитие на туризма в Община Сапарева баня могат да бъдат от следните източници:

- Общинския бюджет
- Такси от категоризация на туристически обекти по реда по чл. 69, ал. 3 от Закона за туризма.
- Туристически такси, събирани по реда на Закона за местните данъци и такси от туристически данък.
- Глоби и други имуществени санкции, наложени по реда на Закона за туризма.
- Средства от външни източници - фондове на ЕС, програми за финансиране на различните министерства и др.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Община Сапарева баня се стреми да популяризира дестинацията, чрез създаване на привлекателен имидж и благоприятна градска среда за гражданите и гостите на града.

Настоящата Програма ще допринесе за устойчиво, интегрирано туристическо развитие на общината, привличане на инвеститори в сектора, подобряване и разширяване на базовата инфраструктура, повишаване качеството на туристическото предлагане.

Анализът на туристическите ресурси, както и анализите на техните характеристики, изтъкват големия туристически потенциал на Община Сапарева баня. Търсенето в последните години е

насочено именно към такъв основен тип туристически продукт, какъвто следва да предлага Община Сапарева баня, предвид природните и антропогенните ресурси, с които разполага – планински-ски и балнеотуризм.

Основните проблеми пред развитието на устойчив туризъм в Община Сапарева баня са недобре разработен туристически продукт с ясно изразени характеристики, липса на комуникационна и дистрибуционна политика за маркетинг на туристическия продукт, недостатъчно квалифициран персонал в сферата на туристическите услуги, недостатъчна и нискокатегорийна материално-техническа база, както и ограничен достъп до съпътстващите (допълнителните) услуги, които може да се предлагат.

Що се отнася до потенциала, той е съхранен и се пренася в новата програма като съществен ресурс за развитие. Развитие във всички изброени проблемни насоки и насочено към всички форми на туризъм – планински-ски, балнеоложки, културен, религиозен, маршрутно-познавателен, ловен, селски, конен, еко и т.н.

Набелязаното и многократно мотивирано развитие ще стане възможно само след преодоляване на всички организационни и финансови проблеми. Необходима е единна туристическа стратегия за развитие на местните продукти, с развитие в трансграничен, национален и европейски мащаб и прилагане на координирана програма с приоритизирани намеси. Съвременното търсене по отношение на балнео, СПА и уелнес туризма и културния туризъм се засилва и е в целогодишен план. Продажбите зависят силно от предлагането на услуги чрез интернет и интернет реклама.

Възможностите на Община Сапарева баня за развитие на туризъм са изключително благоприятни и визията ѝ трябва да бъде насочена към превръщането на региона в място за целогодишен балнеоложки туризъм, дестинация предлагаща комплексен туристически пакет от услуги, който включва като допълнителни услуги почти всички видове туризъм.

Предизвикателствата, които стоят пред управлението на общината са подобряване на местната икономика, създаване на нови работни места, борба с демографската криза, насочване на усилията към по-рационално използване на богатото историческо, природно и нематериално културно наследство.

КМЕТ НА ОБЩИНА
САПАРЕВА БАНЯ

КАЛИН ГЕЛЕВ

Изготвил

Милен Колев – главен експерт „Търговия и туризъм“ на Община
Сапарева баня